

บทที่ 1

ความหมาย ความมุ่งหมาย และความสำคัญ ของการศึกษา

การพัฒนาประเทศ จะประสบผลสำเร็จ ปัจจัยสำคัญ คือ ทรัพยากรต้องได้รับการพัฒนาทั้งทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรมนุษย์ การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ในการเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม นานาประเทศที่กำลังพัฒนารวมทั้งประเทศไทย จึงพยายามมุ่งปรับปรุง ส่งเสริม สนับสนุนในเรื่องของการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1.1 ความหมายของการศึกษา

ความหมายของการศึกษา ได้มีผู้นิยามความหมายของการศึกษาไว้มากมาย ซึ่งสามารถแยกออกได้ 4 ประเภท คือ

1.1.1 ความหมายของการศึกษาตามรูปศัพท์

พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน 2525 ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษา ตามรูปศัพท์ หมายถึง การเล่าเรียน ฝึกฝน และอบรม ส่วนในภาษาอังกฤษ การศึกษา ตรงกับคำว่า education มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คือ educare ซึ่งแปลว่า บำรุง เลี้ยง อบรม รักษา ทำให้งอกงาม (to nature, to rear, to raise)

1.1.2 ความหมายของการศึกษาตามทัศนของชาวตะวันตก

พลาโต (Plato) เป็นนักปราชญ์ชาวกรีก ให้ความหมายของการศึกษาว่า การศึกษา คือ เครื่องมือที่ผู้ปกครองนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงนิสัยของมนุษย์ เพื่อก่อให้เกิดความสามัคคี มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ถ้าพลเมืองมีการศึกษา ก็จะสามารถเผชิญเหตุฉุกเฉิน

ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

โจฮัน เฮนริก เปสตาลอสซี (Johann Henrich Pestalozzi) (อ้างถึงในวิไล ตั้งจิตสมคิด, 2539) เป็นชาวสวิส ให้ความหมายของการศึกษาว่า การศึกษา คือ การปลูกฝังความเคารพนับถือในตัวบุคคลให้มีความรักความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และเชื่อว่าการศึกษาคือการพัฒนาสมรรถภาพทางสมองของมนุษย์ให้มีความเจริญขึ้นเรื่อย ๆ และมีความผสมกลมกลืนกันไปในทุก ๆ ทาง

โจฮัน เฟรเดอริค แฮร์บาร์ต (Johann Friedrich Herbart) (อ้างถึงในวิไล ตั้งจิตสมคิด, 2539) เป็นนักจิตวิทยา นักการศึกษา และนักปรัชญา ได้ให้ความหมายของการศึกษาว่า การศึกษาคือ การสร้างอุปนิสัยและคุณธรรมทางสังคม การศึกษาเป็นสิ่งที่ช่วยให้พลเมืองของชาติมีความประพฤติและมีอุปนิสัยที่ดีงาม

จอห์น ดีวอี้ (Dewey, 1965) เป็นนักปรัชญา นักการศึกษา นักจิตวิทยา ชาวอเมริกัน ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้หลายความหมายด้วยกัน ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาคือชีวิต (education is life) การศึกษาไม่ใช่การเตรียมตัวเพื่อชีวิตในภายหน้า แต่การศึกษากับชีวิตเป็นของคู่กัน ตราบใดที่มนุษย์ยังมีชีวิตอยู่ตราบนั้นจะต้องรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมตลอดเวลา

2. การศึกษาคือ ความเจริญงอกงาม (education is growth) คนที่ได้รับการศึกษาจะทำให้มีความเจริญงอกงามในทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และความเจริญงอกงามนั้นต้องเป็นไปในทางที่ดี เป็นที่พึงประสงค์ของสังคม

3. การศึกษาคือ การสร้างเสริมประสบการณ์แก่ชีวิต (education is organizing for experience) เป็นการสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ซึ่งจะช่วยให้รู้จักการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่สังคมต้องการ

4. การศึกษาคือ กระบวนการทางสังคม (education is social process) เป็นการถ่ายทอดความรู้ วัฒนธรรมต่าง ๆ จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good) (อ้างถึงในระมิต ฝ่ายริย์, (2526)) เป็นผู้รวบรวมและจัดทำพจนานุกรมศัพท์ทางการศึกษา ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ 4 ประการ คือ

1. การศึกษาคือ กระบวนการใด ๆ ก็ตามที่ทำให้บุคคลพัฒนา เจริญงอกงามทางด้านความสามารถ เจตคติ และมีค่านิยมที่ดีต่อสังคมที่ตนอาศัยอยู่

2. การศึกษาคือ กระบวนการทางสังคม ซึ่งบุคคลได้กำหนดให้ปฏิบัติตามอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้เลือกสรรและควบคุมไว้ เพื่อให้แต่ละคนสามารถพัฒนาประสิทธิภาพ

การดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. การศึกษา คือ วิชาชีพครู ซึ่งประกอบด้วย จิตวิทยาการศึกษา ปรัชญาการศึกษา ประวัติการศึกษา หลักสูตร ตลอดจนทั้งการนิเทศการศึกษา การบริหาร ซึ่งล้วนแต่ก่อให้เกิดความงอกงามในวิชาชีพครู

4. การศึกษา คือ ศิลปะในการถ่ายทอดความรู้ จากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่

1.1.3 ความหมายของการศึกษาตามทัศนะของนักการศึกษาไทย

สุพล วังสินธ์, (2538) ให้ความหมายของการศึกษาว่า การศึกษา คือ ความเจริญงอกงามทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความประพฤติ ความขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ เห็นช่องทางของการประกอบอาชีพ ภูมิใจในบรรพบุรุษของตน ทำงานเป็นกลุ่มได้ มีความเป็นประชาธิปไตย นับถือตนเองและผู้อื่น

สาโรช บัวศรี, (2529) ให้ความหมายของการศึกษาว่า การศึกษา คือ การพัฒนาขั้น 5 ซึ่งได้แก่

รูป คือ ร่างกาย (physical structure)

เวทนา คือ ความรู้สึก (sensation) ได้แก่ ความรู้สึกกรัก โกรธ ยินดี เกลียด

สัญญา คือ ความจำ (remembering)

สังขาร คือ ความคิด (thought)

วิญญาณ คือ ความรู้ (consciousness)

วิทยากร เชียงกุล, (2542) ให้ความหมายของการศึกษาว่า การศึกษา คือ กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในสังคม ความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม ที่ถ่ายทอดผ่านระบบการศึกษาผ่านสื่อมวลชน และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ของสังคม มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ และพฤติกรรมของประชาชน การศึกษามีผลกระทบต่อการพัฒนาทางสังคม ในขณะที่เดียวกันการพัฒนาสังคมมีผลกระทบต่อการศึกษาด้วย

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์, (2534) ให้ความหมายของการศึกษาว่า การศึกษา คือ กระบวนการทางสังคม ที่จะเลือกสรรและควบคุมสิ่งแวดล้อมและดำเนินการเพื่อพัฒนาคนทางด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ บุคลิกภาพ ทัศนคติ ค่านิยม คุณธรรม ตลอดจนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีเพื่อให้บุคคลเป็นสมาชิกที่ดี และได้รับการยอมรับจากสังคมที่ตนอยู่

สำนักงาน ก.ค., (2542) ให้ความหมายของการศึกษาว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือ

หรือกระบวนการที่สำคัญ ในการพัฒนา ความรู้ ความคิด ความสามารถ รวมทั้งพฤติกรรม เจตคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล ตั้งแต่รากฐานชีวิต ไปทุกช่วงอายุต่อเนื่องตลอดชีวิต

1.1.4 ความหมายของการศึกษาตามแผนการศึกษาและ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษา เป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน สามารถดำเนินชีวิตใน สังคมได้อย่างสันติสุข และสามารถเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านของประเทศ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ความหมาย ของการศึกษาไว้ว่า การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการ ถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความ ก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากหลายทัศนะที่กล่าวถึงความหมายของการศึกษา จะมีความแตกต่างกันไปบ้าง แต่สาระและภาพรวมจะให้ความหมายของการศึกษาที่เป็นไปในแนวเดียวกัน คือ การศึกษา หมายถึง เครื่องมือหรือกระบวนการเรียนรู้อันสำคัญในการพัฒนาคนให้เจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย ความรู้ ความคิด ทักษะ ทักษะ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม สามารถปรับตัว เข้ากับสังคม ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ทรงคุณค่าทั้งใน ปัจจุบันและอนาคต

1.2 ความมุ่งหมายของการศึกษา

การที่มนุษย์จะกระทำกิจกรรมหรือภารกิจใดก็ตาม มักจะมีการกำหนดหรือวาง แผน แนวทางสำหรับปฏิบัติไว้ล่วงหน้า เพราะการวางแผนเปรียบเสมือนการกำหนดทิศทาง เพื่อช่วยในการตัดสินใจในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม การศึกษาก็เช่นเดียวกับกิจกรรมหรือภารกิจอื่น ๆ ที่จำเป็นจะต้องมีการวางแผนหรือกำหนดความมุ่งหมาย ของ กิจกรรมนั้นไว้สำหรับเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้ไปสู่จุดหมายตามที่มุ่งหวัง

1.2.1 คำจำกัดความและประเภทของความมุ่งหมาย

ความมุ่งหมาย (purpose) หมายถึง แนวคิดหรือปรัชญาที่บุคคลกำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้า ในการทำกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ เพื่อจะได้ใช้ความพยายามที่จะวางแผนสำหรับเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

ความมุ่งหมายของการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความมุ่งหมายทั่วไป เป็นความมุ่งหมายที่กำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ แต่ครอบคลุมการจัดการศึกษาทั้งหมด ในภาพรวมตามแผนการศึกษาแห่งชาติแต่ละฉบับ เช่น ให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาตามควรแก่คุณภาพ
2. ความมุ่งหมายเฉพาะ เป็นความมุ่งหมายที่ย่อลงมาจากความมุ่งหมายทั่วไป กำหนดความมุ่งหมายเฉพาะเรื่อง เช่น ความมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับ เฉพาะวิชาหรือเนื้อหาวิชา เป็นต้น

1.2.2 แนวคิดในการกำหนดความมุ่งหมายและระดับของความมุ่งหมายทางการศึกษา

การกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ควรกำหนดให้ครอบคลุมดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการศึกษา จะต้องวางอยู่บนพื้นฐานของปรัชญาการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา สังคมศึกษา และสอดคล้องกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
 2. ความมุ่งหมายของการศึกษา จะต้องให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์ให้มากที่สุด และได้พัฒนาในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม และสังคม
 3. ความมุ่งหมายของการศึกษา จะต้องสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมของสภาพท้องถิ่น สังคม และสภาพแวดล้อม
 4. ความมุ่งหมายของการศึกษา จะต้องกำหนดไว้ชัดเจน ไม่คลุมเครือ และจะต้องสอดคล้องกับความมุ่งหมายระดับชาติ
 5. ความมุ่งหมายของการศึกษา จะต้องนำไปปฏิบัติได้จริง
- ระดับความมุ่งหมายทางการศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ
1. ความมุ่งหมายระดับชาติ
 2. ความมุ่งหมายของการศึกษาแต่ละระดับชั้น
 3. ความมุ่งหมายระดับหลักสูตร

4. ความมุ่งหมายระดับหมวดวิชา

5. ความมุ่งหมายระดับการสอน

จะกล่าวถึงรายละเอียดความมุ่งหมายของการศึกษาระดับต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.2.3 ความมุ่งหมายระดับชาติ

ความมุ่งหมายระดับชาติ เป็นความมุ่งหมายในระดับสูงสุด มีลักษณะเป็นความมุ่งหมายทั่วไป ความมุ่งหมายในระดับนี้ ถือว่าเป็นหลักหรือเป็นแม่บท ในการกำหนดจุดมุ่งหมายในระดับอื่น ๆ ความมุ่งหมายระดับชาติ ได้แก่ ความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดจนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ความมุ่งหมายของการศึกษา ตามแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2535 ได้กำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา โดยเน้นพัฒนาบุคคลใน 4 ด้าน อย่างสมดุล และกลมกลืนกัน คือ

1. ด้านปัญญา บุคคลที่ได้รับการศึกษา พึงเป็นผู้มีปัญญา คือ เป็นผู้รู้จักคิดอย่างมีเหตุมีผล รู้จักแยกแยะชั่วดี รู้จักแก้ปัญหาอย่างชาญฉลาด มีความคิดสร้างสรรค์ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รู้คุณค่าของภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของสังคมไทย

2. ด้านจิตใจ บุคคลที่ได้รับการศึกษา พึงฝึกฝนจิตใจให้มีความเจริญออกงาม ทางด้านจริยธรรม คุณธรรม รู้จักควบคุมตนเองให้ประพฤติตามกรอบที่ดีงาม มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

3. ด้านร่างกาย บุคคลที่ได้รับการศึกษา พึงมีร่างกายที่เจริญเติบโต เหมาะสมกับวัย รู้จักรักษาดูแลสุขภาพอนามัยของร่างกายทั้งของตนเองและของสมาชิกในครอบครัว สามารถพัฒนาสมรรถภาพทางร่างกายให้เหมาะสมกับการงานและอาชีพ

4. ด้านสังคม บุคคลที่ได้รับการศึกษา พึงมีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีงาม รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลประ โยชน์แก่กันและกัน มีความสามารถและทักษะในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น สามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการติดต่อสื่อสารกับนานาชาติประเทศได้

ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540 – 2544) เน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาขีดความสามารถของตน ให้ได้เต็มศักยภาพ และมีความสมดุลทั้งทางด้านร่างกาย ปัญญา จิตใจ และสังคม เป็นผู้รู้จักคิดวิเคราะห์ ใช้เหตุผล

ในเชิงวิทยาศาสตร์ มีความคิดรวบยอด รักการเรียนรู้ รู้วิธีการ และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง มีเจตคติที่ดี มีวินัย มีความรับผิดชอบ และมีทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาตน พัฒนาอาชีพ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เน้นในเรื่องของการพัฒนาคน ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

จากความมุ่งหมายที่ได้กล่าวมา ทั้งความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 รวมทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งเป็นความมุ่งหมายระดับชาติ จะเห็นว่าสาระโดยภาพรวมจะสอดคล้องกัน คือ เน้นพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรมพร้อมทั้งให้ทุกคนได้มีโอกาสพัฒนา อย่างเต็มศักยภาพ ในทุกด้าน มีความสามารถในการสื่อสาร และสามารถดำรงชีพ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.2.4 ความมุ่งหมายการจัดการศึกษาแต่ละระดับชั้น

การจัดแบ่งระดับชั้นการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีลักษณะแตกต่างกันดังนี้

การจัดการศึกษา ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ได้แบ่งการศึกษา ออกเป็น 4 ระดับ คือ

1. ระดับก่อนประถมศึกษา
2. ระดับประถมศึกษา
3. ระดับมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
4. ระดับอุดมศึกษา

ส่วนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้จัดการศึกษาออกเป็น 2 ระดับ คือ

1. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การจัดการศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา ได้

แก่

- ระดับก่อนประถมศึกษา
- ระดับประถมศึกษา
- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. ระดับอุดมศึกษา แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา จะกล่าวถึงความมุ่งหมายของการศึกษาแต่ละระดับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.4.1 ความมุ่งหมายของการศึกษาก่อนระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาก่อนขั้นพื้นฐานที่ปฐมวัย หรือวัยแรกเกิด รวมทั้งการศึกษาระดับอนุบาล (อายุ 3 – 5 ปี) โดยมีจุดมุ่งหมายในลักษณะการอบรมเลี้ยงดู และพัฒนาความพร้อมของเด็กทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สมอง อารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพอย่างเหมาะสมและเสมอภาคกัน

1.2.4.2 ความมุ่งหมายของการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษามุ่งวางรากฐานเพื่อให้เด็กได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถขั้นพื้นฐาน ให้สามารถ อ่านออก เขียนได้ และคำนวณได้ มีคุณธรรม ทั้งเพื่อการมีชีวิตที่มีคุณภาพ และเพื่อการศึกษาต่อ

1.2.4.3 ความมุ่งหมายของการศึกษาระดับมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น

(1) มัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษามุ่งพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะทางคุณธรรม ต่อเนื่องเพิ่มจากระดับประถมศึกษา และเพื่อให้ผู้เรียนค้นพบความถนัด ความสนใจ และความต้องการของตน ทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ เพื่อการศึกษาต่อ ตลอดมีความสามารถในการประกอบกิจการและอาชีพตามควรแก่วัย

(2) มัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ (อาชีวศึกษา) เป็นการศึกษามุ่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อให้เป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หรือให้เพียงพอแก่การประกอบอาชีพ รวมถึงการมีคุณธรรม จริยธรรม และทักษะทางสังคมที่จำเป็น

โดยภาพรวมความมุ่งหมายของการศึกษาในระดับพื้นฐาน รัฐมีความมุ่งหวังที่จะพัฒนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนดังนี้

1. การศึกษา ที่มุ่งให้เด็กและเยาวชนได้พัฒนาทางด้านร่างกาย สุขภาพอนามัย สติปัญญา จิตใจ ครอบครัวยุคและสังคม อย่างสมบูรณ์และเหมาะสมกับวัย

2. การศึกษา ที่สร้างรากฐานอย่างสมดุลขององค์ความรู้ ให้มีทักษะความสามารถ

ในการงาน การคิด การเรียนรู้ รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักพัฒนาตน และพัฒนาสังคม

3. การศึกษา ที่เสริมสร้างจิตใจ เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสม มีจิตใจใฝ่รู้ ใฝ่พัฒนา มีระเบียบวินัย ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์และ รับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคม

4. การศึกษา ที่เสริมสร้างรากฐานทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ด้วยการเสริมสร้างความรู้ ความสามารถ ทักษะทางด้านต่างๆ เพื่อการศึกษาและการประกอบอาชีพ

1.2.4.4 ความมุ่งหมายของการศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาหลังระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ การศึกษาด้านต่ำกว่าปริญญาตรี การศึกษาระดับปริญญาตรี และการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี

(1) การศึกษาด้านต่ำกว่าปริญญาตรี เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพในระดับกลาง รวมทั้งมีความสามารถ ในการริเริ่มประกอบการ

(2) การศึกษาระดับปริญญาตรี การศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถในสาขาวิชาต่าง ๆ ในระดับสูง โดยเฉพาะการประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ การสร้างสรรค์และเผยแพร่ความรู้ การริเริ่มการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมรวมทั้งการส่งเสริมบทบาทของประเทศในประชาคมโลก

(3) การศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะในสาขาวิชาการเฉพาะทาง ให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้น มุ่งสร้างสรรค์ความก้าวหน้าและความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้า วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีในด้านวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ การประยุกต์ใช้วิทยาการสากลและภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของสังคมไทย

ความมุ่งหมายในระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาความเจริญก้าวหน้าทางด้านสติปัญญา ความคิด เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการมุ่งสร้างสรรค์กำลังคนในระดับวิชาการ และวิชาชีพชั้นสูง เพื่อพัฒนาประเทศและมุ่งพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ ความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรม เพื่อสามารถดำเนินชีวิตอันมีคุณค่าแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติ

(4) การจัดการศึกษาตามแนวระบบโรงเรียน อาจจัดเป็นการศึกษาประเภทต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสมและตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ชุมชน และประเทศ เช่น การฝึกหัดครู การศึกษาวิชาชีพ การศึกษาวิชาชีพพิเศษ การศึกษาวิชาชีพเฉพาะกิจ หรือเฉพาะบุคคลบางกลุ่ม การศึกษาพิเศษ และการศึกษาของภิกษุสามเณร นักบวช และบุคลากรทางศาสนา เป็นต้น

การจัดการศึกษาประเภทต่าง ๆ เหล่านี้ไม่เพียงแต่จัดตามความเหมาะสม หรือเพื่อสนองความต้องการเฉพาะของกลุ่มเป้าหมาย แต่ยังคงคำนึงถึงการให้บุคคล ได้พัฒนาทั้งในด้านคุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะอย่างสมดุลควบคู่กันไปด้วย

(5) การฝึกหัดครู เป็นการศึกษาที่มุ่งฝึกหัด และพัฒนาผู้ที่ประกอบอาชีพครู และครูประจำการให้มีคุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะในการสอนและการกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ มีจิตสำนึกของความเป็นครู มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านความประพฤติ การดำรงชีวิต ตลอดจนการรักษาภาษา และวัฒนธรรมของชาติ มีความใฝ่รู้ มุ่งพัฒนาตนเองและการสอนอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชน การฟื้นฟู อนุรักษ์ และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นและประเทศ

(6) การศึกษาวิชาชีพ เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ทักษะวิชาชีพให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งในการประกอบอาชีพอิสระและรับจ้าง รวมทั้งสามารถดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม

การจัดการศึกษาวิชาชีพ อาจจัดในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งประเภทในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียน การจัดการศึกษาวิชาชีพในระบบโรงเรียน เป็นการพัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพที่สอดคล้องกับแต่ละระดับการศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา ส่วนการจัดการศึกษาวิชาชีพนอกโรงเรียน เป็นการอบรมวิชาชีพเฉพาะด้านในระยะสั้น สำหรับผู้ที่ต้องการพัฒนาความรู้และทักษะเพิ่มเติม

(7) การศึกษาวิชาชีพพิเศษ เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ฝึกหัด หรือพัฒนาทักษะวิชาชีพบางด้านที่ต้องการให้มีความชำนาญเป็นพิเศษตั้งแต่เยาว์วัย และต้องฝึกฝนเป็นระยะเวลานาน มีนาฏศิลป์ ดนตรี กีฬา เป็นต้น การจัดการศึกษาอาจจัดตั้งเป็นสถานศึกษาเฉพาะหรือจัดในหลักสูตรปกติ

(8) การศึกษาวิชาชีพเฉพาะกิจ หรือเฉพาะบุคคลบางกลุ่มเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะวิชาชีพตามความต้องการของหน่วยงานใดหน่วยงาน

หนึ่งโดยเฉพาะ หรือเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งจัดให้เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะหรือความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งไม่อาจดำเนินการได้โดยสถาบันการศึกษาปกติ ในการจัดการศึกษาต้องจัดให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของรัฐด้วย

(9) การศึกษาพิเศษ เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ ได้เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพร่างกาย จิตใจและความสามารถ และเป็นการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความพิเศษหรือมีปัญหาเลิศได้พัฒนาความถนัดและอัจฉริยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ การจัดการศึกษาพิเศษนี้อาจจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะ หรือจัดในสถานศึกษาปกติตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา

(10) การศึกษาของภิกษุ สามเณร นักบวช และบุคลากรทางศาสนา เป็นการศึกษาที่มุ่งเสริมสร้างให้ภิกษุ สามเณร นักบวช และบุคลากรทางศาสนามีความเป็นผู้ในด้านปัญญา จิตใจ และศีลธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี และมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม และพฤติกรรมที่เหมาะสมแก่คนในสังคม ตลอดจนเป็นผู้นำหรือมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟู และเสริมสร้างวัฒนธรรมของท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม

1.2.5 ความมุ่งหมายระดับหลักสูตร

ความมุ่งหมายในระดับนี้ จะใกล้เคียงกับความมุ่งหมายในระดับการศึกษามาก ความมุ่งหมายในระดับการศึกษามักจะนำมาใช้เป็นการมุ่งหมายของหลักสูตรด้วย เพียงแต่ว่าในระดับหลักสูตรย่อมเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตและสังคมในท้องถิ่นนั้น ๆ

1.2.5.1 ความมุ่งหมายของหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อให้เด็กก่อนประถมศึกษา มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และคุณลักษณะตามวัย โดยแบ่งเด็กออกเป็น 2 ช่วง ช่วงแรกเด็กอายุ 1 – 3 ปี และ ช่วงที่ 2 เด็กอายุ 3 – 6 ปี

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 1 – 3 ปี มีดังนี้

1. มีร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ เจริญเติบโตตามวัย มีพฤติกรรมอนามัยที่เหมาะสม
2. มีสุขภาพจิตดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส มีความสุข และมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น
3. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
4. เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
5. มีความสามารถในการใช้ภาษาได้เหมาะสมกับวัย
6. มีความสนใจต่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 3 – 6 ปี มีดังนี้

1. มีสุขภาพดี เจริญเติบโตตามวัย และมีพฤติกรรมอนามัยที่เหมาะสม
2. ใช้กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
3. ร่าเริง แจ่มใส มีความสุข และความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น
4. มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัยในตนเอง และมีความรับผิดชอบ
5. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับสภาพและวัย
6. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
7. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมในท้องถิ่นและความเป็นไทย
8. ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
9. มีความสามารถในการคิด การแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ
10. มีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

1.2.5.2 ความมุ่งหมายของหลักสูตรระดับระดับประถมศึกษา การศึกษาระดับประถมศึกษาของไทย มีความจำเป็นและสำคัญที่สุดเพราะเป็นการศึกษาขั้นมูลฐาน และเป็นการศึกษาภาคบังคับมาตลอด ความมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษาฉบับปัจจุบัน (หลักสูตร 2521 ปรับปรุง 2533) การจัดการศึกษามุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ และพัฒนาสังคม ดังนี้

พัฒนาตนเอง (ชีวิต)

1. มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ คงสภาพอ่านออกเขียนได้และคิดคำนวณได้
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ธรรมชาติแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
3. สามารถปฏิบัติตน ในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนและครอบครัว
4. สามารถวิเคราะห์สาเหตุและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัว ได้อย่างมีเหตุผลด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
5. มีความภูมิใจในความเป็นคนไทย มีนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
6. มีนิสัยรักการอ่านและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ

พัฒนาอาชีพ

7. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีนิสัยรักการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

พัฒนาสังคม

8. มีความรู้ เกี่ยวกับสภาพ และการเปลี่ยนแปลงของสังคมในบ้านและชุมชน สามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้านและชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศิลปะวัฒนธรรมในชุมชนรอบ ๆ บ้าน

1.2.5.3 ความมุ่งหมายของหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 การจัดการศึกษามุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังนี้

พัฒนาชีวิต (ตนเอง)

1. มีทักษะในวิชาสามัญ และทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ
2. สามารถปฏิบัติตนในการรักษา และเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน
3. สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนและเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดต่าง ๆ
4. มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน
5. มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน
6. มีทัศนคติที่ดีต่อสัมมาชีพทุกชนิด มีนิสัยรักการทำงานและมีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของตนเอง

พัฒนาอาชีพ

7. มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสัมมาชีพ มีความสามารถในการจัดการและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

พัฒนาสังคม

8. เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตน ตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับชุมชนของตน

1.2.5.4 ความมุ่งหมายของหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 การจัดการศึกษามุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังนี้

พัฒนาชีวิต (ตนเอง)

1. มีความรู้ทักษะในวิชาสามัญเฉพาะด้าน
2. มีความรู้เกี่ยวกับวิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ
3. สามารถในการเป็นผู้นำ และเป็นผู้ให้บริการชุมชนเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม
4. สามารถวางแผนแก้ปัญหาในชุมชนของตน
5. มีความภูมิใจในความเป็นไทย เสียสละเพื่อส่วนรวม ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเท่าเทียมกัน
6. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสามารถนำแนวทางหรือวิธีการใหม่ ๆ ไปใช้ในการพัฒนาชุมชนของตน
7. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ และเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพพัฒนาอาชีพ
8. มีนิสัยรักการทำงาน เต็มใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและมีทักษะในการจัดการพัฒนาสังคม
9. เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในประเทศและในโลก มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศตามบทบาทและหน้าที่ของตน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างทรัพยากรศิลปวัฒนธรรมของประเทศ

1.2.5.5 ความมุ่งหมายของหลักสูตรระดับอุดมศึกษา ในระดับอุดมศึกษา เน้นการศึกษาระดับวิชาชีพชั้นสูง เน้นเพื่อออกไปรับใช้สังคมเป็นสำคัญ จึงมุ่งให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติดังนี้

1. มุ่งพัฒนาความเจริญงอกงามทางด้านสติปัญญา เจริญงอกงามทางด้านความคิด เพื่อความก้าวหน้าทางด้านวิชาการ
2. มุ่งสร้างสรรค์กำลังคนในระดับวิชาชีพ และวิชาชีพชั้นสูงเพื่อพัฒนาสังคม
3. เพื่อปลูกฝังทักษะต่าง ๆ ให้กับบุคคล
4. เป็นแหล่งวิทยาการที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคม
5. ทำนุบำรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
6. พัฒนาคอนให้มีความรู้คู่คุณธรรม

ความมุ่งหมายของการศึกษาในระดับหลักสูตร แม้จะแตกต่างกันไปแต่ละระดับ แต่ในภาพรวม ก็มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาตน พัฒนาอาชีพ พัฒนาสังคม โดยมีความรู้พื้นฐาน มีสุขภาพกายใจสมบูรณ์ รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักพัฒนา มีคุณธรรม จริยธรรม เน้นเพื่อส่วนรวม มีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ตลอดทั้งปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ในฐานะเป็นพลเมืองดีของครอบครัว ท้องถิ่น และประเทศชาติ

1.2.6 ความมุ่งหมายระดับกลุ่มวิชาหรือหมวดวิชา

ในแต่ละกลุ่มวิชาหรือ หมวดวิชา จะมีเนื้อหาสาระวิชาแตกต่างกันไป แม้แต่กลุ่มวิชา หรือหมวดเดียวกัน ก็จะแตกต่างกันไป ในส่วนของแต่ละชั้นเรียน ซึ่งได้แก่ ระดับอนุบาลปีที่ 1 - 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 มัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 - 3 ชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ปีที่ 1 - 2 เป็นต้น

ในระดับอนุบาลเนื้อหาที่จะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมมี 2 ลักษณะ คือ ประสพการณ์สำคัญ และเนื้อหาแนวคิด ประสพการณ์สำคัญ ได้แก่ การสื่อความคิดที่เป็นการกระทำ การใช้ภาษา การเรียนรู้ทางสังคม การเคลื่อนไหว คนตรี การจำแนกการเปรียบเทียบ จำนวน มิติสัมพันธ์ เวลา ส่วนเนื้อหาและแนวคิด ครูเป็นผู้กำหนดเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของเด็ก ซึ่งสามารถยืดหยุ่นได้ ในระดับประถมมีกลุ่มวิชาต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มทักษะ (ทักษะภาษาไทย และทักษะคณิตศาสตร์) กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มงานพื้นฐานอาชีพ กลุ่มทักษะพิเศษ ส่วนในระดับมัธยม จะเรียกเป็นหมวดวิชาต่าง ๆ เช่น หมวดวิชาภาษาไทย หมวดวิชาคณิตศาสตร์ หมวดวิชาภาษาอังกฤษ หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ หมวดวิชาสังคม หมวดวิชาพลานามัย เป็นต้น ในระดับอุดมศึกษาก็จะมีกลุ่มวิชา เช่น กลุ่มวิชาพื้นฐานทั่วไป กลุ่มวิชาเฉพาะด้าน กลุ่มวิชาชีพและฝึกปฏิบัติ กลุ่มวิชาเลือก เป็นต้น ซึ่งกลุ่มวิชาหรือหมวดวิชาจะมีเนื้อหาสาระรวมทั้งธรรมชาติของการเรียนแตกต่างกัน ความมุ่งหมายในระดับนี้จึงมีความหลากหลาย แตกต่างกันไป ทั้งทางด้านความมุ่งหมายทั่วไปและความมุ่งหมายเฉพาะ

1.2.7 ความมุ่งหมายระดับการสอน

ความมุ่งหมายในระดับนี้มีความสำคัญมากที่สุด เพราะการกำหนดความมุ่งหมายในระดับนี้จะต้องสอดคล้องกับความมุ่งหมายที่กล่าวมาในระดับอื่น ๆ ทั้งหมด ดังนั้นการกำหนดความมุ่งหมายต้องกำหนดให้ชัดเจน ไม่คลุมเครือและต้องครอบคลุมแนวคิด ปรัชญา

แผนการศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งแผนพัฒนาการศึกษา ลักษณะจุดมุ่งหมายจะเน้นไปในเชิงพฤติกรรม (behavioral objective) ก่อนสอนทุกครั้งครูผู้สอนจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายในการสอนให้สามารถนำไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้แล้วพัฒนาตนเองทั้ง 3 ด้าน คือ

1.2.7.1 พุทธิพิสัย (cognitive domain) ได้แก่ ความรู้ (knowledge) ความคิด ความจำ (memorization) ทักษะ ความสามารถด้านสติปัญญา (intellectual skill and abilities) หรือให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ในด้านความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล

1.2.7.2 จิตพิสัย (affective domain) ได้แก่ พฤติกรรมในด้านเจตคติ ค่านิยม ความสนใจ ความซาบซึ้ง ซึ่งผู้เรียนได้เกิดกระบวนการในด้านการรับรู้ การมีปฏิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้า การตัดสินใจคุณค่าหรือการเกิดค่านิยม การจัดระบบค่านิยมเป็นหมวดหมู่ การพัฒนาคุณลักษณะจากค่านิยมที่ได้รับ

1.2.7.3 ทักษะพิสัย (psychomotor domain) ได้แก่ ทักษะทางด้านการเคลื่อนไหว การใช้วัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย คือ ทักษะในการเคลื่อนไหวร่างกาย การเคลื่อนไหวที่ต้องใช้ประสาทร่วมกันระหว่างร่างกายและประสาทสัมผัส การสื่อสารโดยใช้ท่าทาง พฤติกรรมทางด้านภาษา เป็นต้น

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า ความมุ่งหมายของการศึกษาในแต่ละระดับ มีแนวคิดในการมุ่งพัฒนาคนให้สมบูรณ์ มีความสมดุลทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย ปัญญา และสังคมให้สามารถพึ่งตนเองได้ ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

1.3 ความสำคัญของการศึกษา

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา ทางด้านเศรษฐกิจมีการเจริญเติบโตสูงมาก แต่ด้านสังคมมีปัญหามากมาย ไม่ว่าจะเป็นด้านทรัพยากรมนุษย์หรือทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย ระยะเวลาจึงเน้นในเรื่องการพัฒนาด้านสังคมมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็พัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งได้ผลในเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ ดังนั้นในการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) รัฐเน้นจุดศูนย์กลางอยู่ที่การพัฒนาคน การพัฒนาทางวัตถุจะไม่ประสบ

ความสำเร็จหากขาดการพัฒนาคน การพัฒนาคนมีมิติ 3 ประการ คือ การพัฒนาทางด้านสังคม วัฒนธรรม การเมือง คุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาคนทั้งสามด้าน จะต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ การศึกษา ดังนั้นจึงมีผู้ให้ความสำคัญของการศึกษาไว้หลายท่านด้วยกัน

สมศักดิ์ คลประสิทธิ์, (2542) กล่าวว่า การศึกษามีความสำคัญสูงสุด และมีบทบาทต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ เนื่องจากการพัฒนาคุณภาพของคน และสร้างพลังในการพัฒนาประเทศ การจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันเน้นการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขโดยเน้นให้มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ อย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง ลักษณะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ดังกล่าวได้แก่ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ ทิศตรงและวิสัยทัศน์ มีความรู้ และทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รู้จักตนเองและพึ่งตนเองได้

สุพจน์ ประเสริฐศรี, (2531) กล่าวว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยให้ทรัพยากรมนุษย์สามารถยกระดับขีดความสามารถที่จะแปรสภาพทรัพยากรอื่น ๆ ได้แก่ ทุน วัสดุ ที่ดิน และอุปกรณ์ อื่น ๆ ให้มีคุณค่าขึ้นมา ประเทศไทยลงทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีความรู้ ความสามารถและความขยันแล้ว ย่อมนำประเทศสู่ความเจริญรุ่งเรืองได้ เพราะโลกปัจจุบันยอมรับว่า ความรู้หรือเทคโนโลยี คือ สินค้าที่ช่วยทำให้เกิดสินค้าอื่น ๆ ได้มากกว่าการมีวัตถุดิบไว้มากมาย นักวางแผนพัฒนาถือว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือของการพัฒนา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ได้กำหนด เครื่องมือเพื่อพิจารณามิติต่าง ๆ ของความอยู่ดีมีสุขของประชาชน โดยมีองค์ประกอบ 7 ด้าน ได้แก่ สุขภาพอนามัยและโภชนาการ การศึกษา ชีวิตการทำงาน ชีวิตครอบครัว การพัฒนาเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย และการพัฒนาประชากรรัฐ จะเห็นว่า การศึกษามีความสำคัญ เป็นดัชนีหนึ่งที่บ่งชี้ถึงความอยู่ดีมีสุข หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้คนอยู่ดีและมีความสุข

จากความสำคัญของการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น พอจะสรุปความสำคัญของการศึกษาได้ดังนี้

1. การศึกษา ช่วยเสริมสร้างให้บุคคลมีสุขภาพที่ดีทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ มีร่างกายเจริญเติบโตแข็งแรงเหมาะสมกับวัย มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์
2. การศึกษา ช่วยเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และมีค่านิยมที่ดีงาม

3. การศึกษา ช่วยให้คนรู้จักคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ
 4. การศึกษา ช่วยเสริมสร้างให้คน มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ท้นต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี
 5. การศึกษา ช่วยเสริมสร้างให้คนมีความรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
 6. การศึกษา ช่วยเสริมสร้างให้คนเกิดความสำนึกและเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ สาธารณสมบัติ เพื่อจะได้อนุรักษ์ ทำนุบำรุงรักษา รู้จักใช้อย่างประหยัด และคุ้มค่า
 7. การศึกษา ช่วยเสริมสร้างให้คนมีความรู้ในการประกอบอาชีพทุกด้าน
 8. การศึกษา ช่วยเสริมสร้างให้คนได้พัฒนาให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถส่งผลถึงความเจริญมั่นคงของประเทศชาติและพัฒนาความก้าวหน้าตลอดไป
 9. การศึกษา ช่วยเสริมสร้างให้คนรู้จักคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีที่คิงามของชาติ
- จะเห็นว่า การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ในการพัฒนาคนทั้งทางด้านร่างกาย ความรู้ ความคิด คุณธรรม จริยธรรม การประกอบสัมมาอาชีพ การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ ต่อ ตนเอง สังคมและประเทศชาติ ทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า ส่งผลให้เกิดการพัฒนาในภาพรวม คือ พัฒนาคคน พัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ให้เจริญก้าวหน้าเยี่ยงประเทศที่พัฒนา

บทสรุป

การศึกษาเป็นเครื่องมือหรือกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญในการพัฒนาคนทั้งใน ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ความหมายของการศึกษามีความหลากหลายแตกต่างกันออกไป ตามทัศนะของบุคคลในแต่ละสาขาและอาชีพ เนื่องจากการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคน พัฒนาสังคม พัฒนาเศรษฐกิจ และส่งผลในภาพรวมต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้นการกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา จึงกำหนดไว้หลายระดับ ในแต่ละระดับจะต้องมีความสอดคล้องกับวัย ศักยภาพ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนทั้งเนื้อหาสาระที่จะจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความมุ่งหมายของการศึกษาในแต่ละระดับจะต้องมีความสอดคล้องซึ่งกันและกัน ตั้งแต่ระดับสูงสุดถึงระดับ

ต่ำสุด จากการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดสำหรับมนุษย์ในการคิดค้น แต่งเติม เสริม และเติมเต็มให้กับความต้องการของชีวิต จึงต้องอาศัยทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ซึ่งถือว่าเป็นการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

